

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут економічний

Кафедра обліку і оподаткування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормування в обліку

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма Облік і оподаткування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри обліку і оподаткування,
Протокол № 9 від 27 грудня 2024 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Нормування в обліку
Викладач (-і)	Сас Людмила Степанівна, д.е.н., проф. кафедри обліку і оподаткування
Контактний телефон викладача	+38(097)1798462
E-mail викладача	liudmyla.sas@pnu.edu.ua
Формат Дисципліни	Очний та заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год
Посилання на сайт дистанційного Навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/4105
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
Дисципліна присвячена вивченню основних методів обліку й нормування витрат, що притаманні вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці, а також визначенню напрямів удосконалення системи обліку й управління витратами на вітчизняних підприємствах. Основна увага зосереджена на сутності та методах розробки норм витрат, нормативному регулюванні облікових процесів і документальному оформленні норм. Студенти ознайомляться з особливостями калькулювання собівартості промислової, сільськогосподарської продукції, послуг та будівельно-монтажних робіт. Дисципліна охоплює аналіз виробничої собівартості, зведеного обліку витрат, формування планових і звітних калькуляцій, а також дослідження специфіки обліку витрат у різних галузях. Приділяється увага класифікації, групуванню витрат за економічними елементами та статтями, визнанню витрат, а також розрахунку ціни та рентабельності. Під час курсу формуються навички використання нормативів для оптимізації обліку, що є ключовим елементом ефективного управління підприємствами у різних сферах економіки. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: 1. Нормування в обліку витрат виробництва промислових підприємств. 2. Нормування в обліку витрат виробництва суб'єктів господарювання за видами діяльності.	
3. Мета та цілі курсу	
<i>Мета</i> вивчення дисципліни: формування системи теоретичних знань, набуття практичних навичок щодо нормування в обліку витрат діяльності суб'єктів господарювання; ознайомлення з метою, методологічними засадами, методикою нормування та відображенням в обліку витрат діяльності підприємств різних сфер та видів діяльності – промислових, будівельних, сільськогосподарських, транспортних. <i>Цілі курсу</i>: освоєння теоретичних основ нормування в обліку; формування практичних навичок з розробки норм; розвиток компетенцій у калькулюванні собівартості; дослідження специфіки обліку витрат у різних галузях; розвиток аналітичних та управлінських навичок.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
ІК. Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. <i>Загальні компетентності:</i> ЗК01. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК03 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК05. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	

Фахові компетентності:

СК01. Здатність формувати та використовувати облікову інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством в цілях підвищення ефективності, результативності та соціальної відповідальності бізнесу.

СК02. Здатність організовувати обліковий процес та регламентувати діяльність його виконавців у відповідності з вимогами законодавства та менеджменту підприємства.

СК03. Здатність застосовувати теоретичні, методичні і практичні підходи щодо організації обліку, контролю, планування та оптимізації податкових розрахунків.

СК04. Здатність формувати фінансову звітність за міжнародними стандартами, коректно інтерпретувати, оприлюднювати й використовувати відповідну інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень.

СК05. Здатність застосовувати методи і методики аналітичного забезпечення сучасних систем менеджменту з урахуванням стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності, ризику та/або асиметричності інформації.

СК06. Використовувати міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг з дотриманням вимог професійної етики в процесі практичної діяльності.

СК07. Здатність формулювати завдання, удосконалювати методики та впроваджувати сучасні методи фінансового та управлінського обліку, аналізу, аудиту і оподаткування у відповідності зі стратегічними цілями підприємства.

СК08. Здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного сектору.

СК09. Здатність здійснювати діяльність з консультування власників, менеджменту підприємства та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

СК10. Здатність проводити наукові дослідження з метою вирішення актуальних завдань теорії, методики, організації та практики обліку, аудиту, аналізу, контролю та оподаткування.

СК11. Здатність застосовувати методичний інструментарій формування та використання обліково-аналітичної інформації у відповідності до стратегічних цілей господарюючих суб'єктів.

Програмні результати навчання:

ПР06. Визначати інформаційні потреби користувачів облікової інформації в управлінні підприємством, надавати консультації управлінському персоналу суб'єкта господарювання щодо облікової інформації.

ПР10. Збирати, оцінювати та аналізувати фінансові та нефінансові дані для формування релевантної інформації в цілях прийняття управлінських рішень.

ПР14. Обґрунтовувати вибір і порядок застосування управлінських інформаційних технологій для обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в системі прийняття управлінських рішень з метою їх оптимізації.

ПР15. Застосовувати наукові методи досліджень у сфері обліку, аудиту, аналізу, контролю та оподаткування та імплементувати їх у професійну діяльність та господарську практику.

ПР17. Готувати й обґрунтовувати висновки задля консультування власників, менеджменту суб'єкта господарювання та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

5. Організація навчання

Обсяг курсу – 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
лекції	16	6
практичні	14	4
самостійна робота	60	80

Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Статус дисципліни
I	Облік і оподаткування	другий	вибіркова

Тематика навчальної дисципліни			
Тема, план	Кількість годин (денна форма навчання/заочна форма навчання)		
	лекція	практичне заняття	самостійна робота студента
Тема 1. Нормування в обліку : сутність, нормативне регулювання, методи, порядок здійснення 1.1. Значення нормування в обліку. Система державного регулювання, порядок встановлення та документального оформлення норм витрат 1.2. Сутність норм витрат матеріалів 1.3. Методи розробки норм витрат матеріалів 1.4. Норми витрат у бухгалтерському обліку 1.5. Нормування витрат – основа калькулювання	2/-	2/-	8/8
Тема 2. Виробнича собівартість промислової продукції: формування та особливості відображення в обліку 2.1. Виробнича собівартість промислової продукції та мета її розрахунку 2.2. Класифікація витрат 2.3. Групування витрат за економічними елементами 2.4. Визнання витрат та групування витрат виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) за статтями калькуляції	4/2	2/2	12/16
Тема 3. Нормування витрат виробництва промислових підприємств 3.1. Складання планової (нормативної) калькуляції 3.2. Методи обліку витрат і калькулювання виробничої собівартості продукції 3.3. Облік у допоміжних (підсобних) виробництвах, цехах 3.4. Облік незавершеного виробництва	2/2	2/-	8/10
Тема 4. Нормування витрат виробництва промислових підприємств : зведений облік та звітна калькуляція 4.1. Зведений облік витрат на виробництво і складання звітної калькуляції собівартості продукції 4.2. Витрати, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) 4.3. Визначення ціни та рентабельності виробництва продукції	2/-	2/-	8/8
Тема 5. Нормування в обліку витрат виробництва сільськогосподарських підприємств 5.1. Формування собівартості сільськогосподарської продукції 5.2. Групування витрат за економічними елементами, об'єктами та статтями 5.3. Облік витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції	2/-	2/-	8/12
Тема 6. Нормування в обліку витрат на послуги. Формування собівартості перевезень на транспорті 6.1. Особливості формування собівартості послуг 6.2. Собівартість перевезень та класифікація відповідних витрат 6.3. Групування витрат за статтями калькуляції 6.4. Методи обліку і калькулювання собівартості перевезень 6.5. Особливості калькулювання собівартості на залізничному транспорті	2/2	2/2	8/12

Тема 7. Нормування в обліку витрат на будівельно-монтажні роботи 7.1. Особливості формування собівартості проектних і будівельно-монтажних робіт 7.2. Групування витрат за статтями калькуляції 7.3. Методи обліку і калькулювання собівартості будівельно-монтажних робіт	2/-	2/-	8/12
Разом	16/6	14/4	60/80

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	100 балів: бали накопичуються за різні види робіт протягом навчального процесу, а підсумкова залікова оцінка виставляється на останньому практичному занятті. Зараховано – “відмінно” (90-100 балів) – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами; Зараховано – “добре” (70-89 балів) – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках; Зараховано – “задовільно” (50-69 балів) – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв’язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки; Незараховано (менше 50 балів) – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами. Накопичення балів студентом під час вивчення дисципліни проводиться у такому співвідношенні: – поточне оцінювання в навчальному семестрі (40 %); – виконання модульної контрольної роботи (30 %); – самостійна робота студента (індивідуальне завдання (20%) та тестування в системі дистанційного навчання (10 %). Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Якщо студент пропустив заняття (лекційні чи практичні) без поважної причини та без відома викладача – він зобов’язується відпрацювати їх. У будь-якому випадку студенти зобов’язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Також за рішенням кафедри обліку і оподаткування здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали (див. Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, URL: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf
---	---

Вимоги до письмових робіт	Студент виконує одну контрольну роботу. Головна мета – перевірка ступеня засвоєння студентами теоретичних положень курсу. У разі відсутності здобувача з поважних причин при написанні контрольної роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи в межах індивідуально-консультативної роботи з викладачем або в межах визначеного викладачем відповідного семінарського (практичного) заняття. При неявці здобувача у зазначений термін без поважних причин кількість балів за контрольну роботу дорівнює "0" (нуль). При написанні письмових робіт слід дотримуватись академічної доброчесності.
Практичні заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і практичні навички з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінки за практичне заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни
Умови допуску до підсумкового контролю	Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок за всі види робіт, які здійснювались протягом вивчення дисципліни
Самостійна робота	Загальний обсяг годин самостійної роботи студента, що відводиться на вивчення дисципліни “Нормування в обліку” складає 60 годин для студентів денної форми навчання та 80 год – для заочної форми навчання. Студентам пропонується виконання завдань, що розміщені у Системі дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/4105). Згідно графіку навчального процесу в період контролю за самостійною роботою студент проходить тестування на платформі дистанційного навчання.
Методи навчання	Наочні методи навчання - ґрунтуються на візуальному сприйнятті інформації для полегшення вивчення навчального матеріалу (використання ілюстрацій, графіків, схем, мультимедійних матеріалів (презентації, відео). Інтерактивні методи навчання - ґрунтуються на принципі зворотного зв'язку, коли здобувач освіти отримує відповіді, зауваження та поради щодо певної проблематики від викладача чи одногрупників; коли здобувачі освіти взаємодіють між собою, а викладач виступає координатором та наставником, а також стежить за дотриманням навчальних та етичних норм (відповіді на запитання та опитування думок здобувачів освіти, кейс-стаді, дискусії, мозковий штурм, ігровий метод). Практичні методи навчання - передбачають виконання задач та вправ), які спрямовані на розвиток навичок і практичного застосування знань. Інноваційні методи навчання - поєднують інтерактивні та комп'ютерні технології. Серед інноваційних методів навчання використовуються: компетентісний метод, проєктно-дослідницький метод, використання інформаційно-комунікаційних технологій та діджитал-інструментів. Зокрема інструменти Google, програми Canva, Prezi, Kahoot, Mentimeter. Методи дистанційного навчання - ґрунтуються на використанні інформаційних технологій, в т.ч. університетської авторської системи дистанційного навчання (https://d-learn.pnu.edu.ua), платформ для організації відеоконференцій: Zoom Video Communications, Google Meet.

7. Політика курсу

Письмові роботи: студент повинен самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Студент опрацьовує питання, що призначені для самостійного вивчення і для контролю проходить тестування в системі дистанційного навчання у визначений для контролю самостійної роботи період згідно графіку навчального процесу.

Академічну заборгованість студент здає відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими в університеті правилами.

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>. Списування під час контрольних робіт та екзамену є недопустимими. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише для виконання он-лайн тестування. Для обчислень можна використовувати калькулятор.

Вживати їжу та напої під час занять в аудиторії забороняється (крім води або за медичними показаннями).

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в дистанційному форматі відповідно до встановлених університетом правил.

Пропуски занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а "нб" округляється.

Індивідуальні завдання виконуються відповідно до затверджених кафедрою вимогах.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (на 20% менше). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, довідка від лікаря з зазначенням періоду хвороби).

У студентів є можливість отримати додатковий бал до підсумкової оцінки (3 або 5 балів залежно від складності курсу), пройшовши онлайн курси на платформі Coursera, Prometheus (чи інших рекомендованих кафедрою обліку і оподаткування: <https://koia.pnu.edu.ua/platformy-dlia-neformalnoi-osvity/>). Обраний курс повинен розширювати знання з дисципліни "Нормування в обліку". Сертифікат потрібно надіслати на електронну адресу: liudmyla.sas@pnu.edu.ua не пізніше ніж за 5 днів до останнього практичного заняття.

Попередньо студент повинен погодити коректність обраного курсу (написавши лист на електронну адресу liudmyla.sas@pnu.edu.ua)

8. Рекомендована література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” (зі змінами і доповненнями) від 16.07.99 р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 “Витрати”: сайт Верховної ради України. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua> .
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, із змінами та доповненнями.
6. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості; затв. наказом М-ва промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. Київ : ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2007. 305 с.
7. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затверджені наказом Держбуду України від №573 від 31.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0573738-10#Text>.
8. Методичні рекомендації з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Мінагрополітики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>.
9. Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 05.02.2001 р. № 65). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/118493___118493.
10. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України №145 від 22.05.2002. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/92425___92425.
11. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <http://search.ligazakon.ua>
12. Голов С. Ф. Управлінський облік: Підручник. Київ: “Центр учбової літератури”, 2021. 534 с.
13. Гуцаленко Л.В. Управлінський облік: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 371 с.
14. Бурлан С. А., Каткова Н.В. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 272 с.
15. Краєвський В.М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь : УДФСУ, 2021. 387 с.
16. Сторожук Т.М. Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні : монографія. Університет державної фіскальної служби України, Кафедра бухгалтерського обліку. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 255 с.
17. Kuzmin T., Leshchuk H., Savkiv U., Sas L. Optimization of enterprise costs through outsourcing in accounting and taxation in the context of anti-crisis management. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpatian National University. Vol. 11 No. 4 (2024). p. 51-58. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/8661/8778>
18. Акімова Т., Распопова, Ю., & Волященко, І. (2023). Теоретичні засади організації обліку витрат виробничого підприємства. Економіка та суспільство, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-46>
19. Згалат-Лозинська, Л., & Лич, В. (2022). Актуальні проблеми стратегічного управлінського обліку витрат в системі інноваційного розвитку підприємств. Економіка та суспільство, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-72>
20. Аверкин Я. Ф. (2020). Проблемні аспекти управлінського обліку витрат операційної діяльності. Економіка, управління та адміністрування, (3(93), 15–22. [https://doi.org/10.26642/ema-2020-3\(93\)-15-22](https://doi.org/10.26642/ema-2020-3(93)-15-22)

Викладач

Сас Л.С.